תקנו רבנן מקושר כו׳. מספקא לן בזמן הזה כשהכן מגרש אשתו אם צריך לעשות מקושר כי מתוך התקנה משמע שאין לגרש כי אם במקושר אך לפי שאין אנו בקיאין בו בטוב נכון יותר לעשותו פשוט שהוא קל יותר אי נמי לא תקיע רבנן כי אם באותו מקום ור״י היה אומר (ה) דתקיע רבנן מקושר לא שיהא חובה לעשותו כן אלא כדי שלא יפסידו בשותפין התקיעו לעשותו כן.

שלא תחלוק בין גיטין לשטרות. אם תפסלנה בשטרות אתי למיפסל אף בגיטין אי נמי אי לא עבדי שטרי חוב מקושר אתי שיעמוד (ו) לעשותו גם בגיטין אלא מתוך שהרגלו לעשותו מקושר יעשו בגיטין ולפירוש קמא אין להקשות משטרות שאם פוסלין בעד כותי וגיטין מכשירין ולא גזרינן גיטין אטו שטרות דהכם היינו טעמא משום דאין הגט חותמין זה בלא זה ומדכתוב חתים ברישא ש״מ חבר הוא אבל עדי שטר חותמין זה בלא זה: **רב** ירמיה בר אבא אמר אמר רב: **לא** אמר אלא ״לאחורי הכתב כנגד הכתב״ ולא אמר ״מבחוץ״ **בוה אחמינא** ״כנגד הכתב״ הייט כלפי הכתב ״ולאחורי הכתב״ הייט למעלה מן הכתב אלא למטה כשאר חתימות [הוי] אמר ״לאחורי הכתב מבחוץ״ (ז) **ב״לא** אפי׳ בין קשר לקשר קמ״ל ״כנגד הכתב״ ולא כנגד הקשר הוה אמר ״מבחוץ. כנגד הכתב״ **בוה אחמינא** לגדדין: **לרב** הונא דאמר בין קשר לקשר קש״ד מגואי. ואע״ג דתנן ״מקושר עדיו מלאחוריו״ איכא למימר דשפיר קרי לאחוריו בין שיטה לשיטה לפי (ח) (שאין) שהעד לאחורי השיטה שתחתיו: **ואם** איתא אין זמן ואין עדים בזה מיבעי ליה. ואע״ג לר׳ ירמיה נמי קשה דכיון שהיו (ט) לאחוריו דרך אורך השיטה והיה סבור בו שהוא פשוט היה לו לפסול נמי משום עדים שהיו מלאחוריו דתנן גט פשוט שכתוב עליו מלאחוריו פסול וכ״ת לא ידע מתני׳ כלל דהא לא ידע שיעשו שטר מקושר (י) עד שמעמה לקמן אבל קודם לכן לא ואפי׳ פשוט שפסול כשעדיו מלאחוריו לא היה יודע שהרי במתני׳ דפסלינן ליה היינו משום שלא יעשו מקושר ויהיה מוקדם וכיון שלא היה יודע כלום במקושר לא היה יודע בפשוט שפסול כשעדיו מלאחוריו הא ליכא למימר חדא שאין סברא לומר שהרי לא היה בקי בשטר פשוט ועוד קשה דא״ל ר״ש בריה(כ) בין קשרין מוכלא מגא ליה רבי לא שגלה ר״ש מגא ליה דהיה יודע דפסול פשוט שעדיו מלאחוריו משום דמקושר מיתני׳ בהדי פשוט ואיכא למימר כמו שלא היה יודע מתני׳ במקושר לא היה יודע גם בפשוט מ״מ היה לו לידע מתני׳ דגיטין(דף פז:) דתנן התם העדים המחתומים בראש הדף מן הצד מלאחוריו בגט פשוט פסול וי״ל דהיה יודע רבי מתני׳ דפסול ודמקושר (נ)ולא היה יודע דבמקושר שהמונין אתים עד שמעמה מזונין ובלתן היה סבור שלא היו כותבין בין הקשרים אלא בפשוט עיקר השטר לכך היה מתמה אין זמן בזה דלא היה סבור שהיה כתוב בין הקשרים אבל לר׳ ירמיה ניחא שהיה יודע שעדיו מלאחוריו וכן יש להקשות ולתרץ לבתר דמסני מאבראי לרב הונא אבל זה קשה דמאי פירכא (מ) הא דלעדים לא קפיד כיון שדינם להיות בין קשר לקשר שהרי היה יודע בטוב מקושר וי״ל דהכי קא פריך דאם איתא לעדים נמי היה לו לדחות דאם איתא שהיה יודע בעיקר השטר ולא היה לו לדחות אלא בפשיטות השטר ולומר: וכשיעור

זה פשוט שכתוב בו כתוב והעריה לעשות קיטורין החמיר נמי בריבוי עדים: **זה פשוט שכמקושר.** (ס) הכתוב שכתוב כעין אלו: **מנוה וחוקים.** משמע שיש (נ) (מוני) חוקים דיינין ביניהן: **עלה עונה קמ״ל.** כדמפרש ברים חזקת הבתים (נעיל דף כט.) כדכתיב ״ונתתם בכלי חרש למען יעמדון״ וגו׳: **כפלוגתא דר״ע ורבנן.** במס׳ מכות להקיש אלמה לעניים כו׳: **אלא מקושר מדרבנן הוא.** כדמפרש טעמא לקמן: **ומנדי נשייהו.** מתוך כעס שהגט פשוט׳ ככתב מהרה וכשמתים מרגזם אינם יכולים להחזיר גרושתיהן כדכתיב ואם הגרוסה מאיסה לא יקחנו(ויקרא כא):

היכן עדים. דמקושר חותמין: **רב הונא אמר בין קשר לקשר.** וקא (נ) סלקא (דעתך) הסתם מבפנים: **לאחורי הכתב.** כנגד כל הכתב מבחוץ הכי ס״ל לרבי ירמיה בר אבא כדמוכח לקמן דלדידיה מחזיקין חתימת עדים כנגד כל (ד) סוף (הכתב) ולדידיה אינו צריך לכתוב ״צריך וקיים״ שמקום חתימת העדים מקיים כל הכתב כנגדו מבפנים: **ואמר רבי אין זמן בזה.** בתמיה: **ואם איתא.** דבין קשר לקשר חתמי עדים מגואי והרי הן מובלעין בין קשרין כמו הזמן אמאי לא קפיד אלא אזמן, עדים נמי הוה ליה למיבעי ״אמאי אין עדים״: **בין קשר לקשר מאבראי.** ומלאין העדים בין חריצי הקשרין כדפרישית במתני׳: **וניחוש דלמא ייף ובתב מאי דבעי.** בכוף השטר שבמקושר שהרי חתימי שהרי ברגש הסטר בין הקשרים כוף לא עלה על דעתו שהמון כתוב בכוף הסטר בתוך העופף שהרי הזמן הוא בכלל הכוף וכן [צריך לפרש לאמאי דסלקא דעתיה לרב הונא] דאמר בין קשר לקשר מגואי דלפי סברת רבי אליעזר דרב הונא דגם העדים צריכין לחיות ברגש הסטר שבמקושר בין קשר לקשר שפיר קאמר [הוה ליה למיבעי נמי אמאי אין] עדים שהרי שניהם צריכים להיות ברגש הסטר שבמקושר לפי סברת רבי אליעזר דרב הונא:

זה פשוט. כעין ספר: **וחתום.** משמע לרוב וחתום ומקושר: **והעד שנים.** כדאמר בעלמא (סוטה דף נ:) כל מקום שנאמר ״עד״ הרי כאן שנים עד שיפרוט לך הכתוב ״לאת״ כמו שפרט לך ״לא יקום עד אחד באיש לכל עון וגו׳״ מכלל דאעד״ סתם הרי כאן שנים: **מתוך שנתרבה בקשריו.** שהמחיר בו הכתוב והעריה לעשות קיטורין החמיר נמי בריבוי עדים: **זה פשוט שכמקושר.** (ס) הכתוב שכתוב כעין אלו: **מנוה וחוקים.** משמע שיש (נ) (מוני) חוקים דיינין ביניהן: **עלה עונה קמ״ל.** כדמפרש ברים חזקת הבתים (נעיל דף כט.) כדכתיב ״ונתתם בכלי חרש למען יעמדון״ וגו׳: **כפלוגתא דר״ע ורבנן.** במס׳ מכות להקיש אלמה לעניים כו׳: **אלא מקושר מדרבנן הוא.** כדמפרש טעמא לקמן: **ומנדי נשייהו.** מתוך כעס שהגט פשוט׳ ככתב מהרה וכשמתים מרגזם אינם יכולים להחזיר גרושתיהן כדכתיב ואם הגרוסה מאיסה לא יקחנו(ויקרא כא):

היכן עדים. דמקושר חותמין: **רב הונא אמר בין קשר לקשר.** וקא (נ) סלקא (דעתך) הסתם מבפנים: **לאחורי הכתב.** כנגד כל הכתב מבחוץ הכי ס״ל לרבי ירמיה בר אבא כדמוכח לקמן דלדידיה מחזיקין חתימת עדים כנגד כל (ד) סוף (הכתב) ולדידיה אינו צריך לכתוב ״צריך וקיים״ שמקום חתימת העדים מקיים כל הכתב כנגדו מבפנים: **ואמר רבי אין זמן בזה.** בתמיה: **ואם איתא.** דבין קשר לקשר חתמי עדים מגואי והרי הן מובלעין בין קשרין כמו הזמן אמאי לא קפיד אלא אזמן, עדים נמי הוה ליה למיבעי ״אמאי אין עדים״: **בין קשר לקשר מאבראי.** ומלאין העדים בין חריצי הקשרין כדפרישית במתני׳: **וניחוש דלמא ייף ובתב מאי דבעי.** בכוף הסטר שבמקושר שהרי חתימי שהרי ברגש הסטר בין הקשרים כוף לא עלה על דעתו שהמון כתוב בכוף הסטר בתוך העופף שהרי הזמן הוא בכלל הכוף וכן [צריך לפרש לאמאי דסלקא דעתיה לרב הונא] דאמר בין קשר לקשר מגואי דלפי סברת רבי אליעזר דרב הונא דגם העדים צריכין לחיות ברגש הסטר שבמקושר בין קשר לקשר שפיר קאמר [הוה ליה למיבעי נמי אמאי אין] עדים שהרי שניהם צריכים להיות ברגש הסטר שבמקושר לפי סברת רבי אליעזר דרב הונא:

תורה אור שנים: **מתוך שנתרבה בקשריו.** שהמחיר בו הכתוב והעריה לעשות קיטורין החמיר נמי בריבוי עדים: **זה פשוט שכמקושר.** (ס) הכתוב שכתוב כעין אלו: **מנוה וחוקים.** משמע שיש (נ) (מוני) חוקים דיינין ביניהן: **עלה עונה קמ״ל.** כדמפרש ברים חזקת הבתים (נעיל דף כט.) כדכתיב ״ונתתם בכלי חרש למען יעמדון״ וגו׳: **כפלוגתא דר״ע ורבנן.** במס׳ מכות להקיש אלמה לעניים כו׳: **אלא מקושר מדרבנן הוא.** כדמפרש טעמא לקמן: **ומנדי נשייהו.** מתוך כעס שהגט פשוט׳ ככתב מהרה וכשמתים מרגזם אינם יכולים להחזיר גרושתיהן כדכתיב ואם הגרוסה מאיסה לא יקחנו(ויקרא כא):

היכן עדים. דמקושר חותמין: **רב הונא אמר בין קשר לקשר.** וקא (נ) סלקא (דעתך) הסתם מבפנים: **לאחורי הכתב.** כנגד כל הכתב מבחוץ הכי ס״ל לרבי ירמיה בר אבא כדמוכח לקמן דלדידיה מחזיקין חתימת עדים כנגד כל (ד) סוף (הכתב) ולדידיה אינו צריך לכתוב ״צריך וקיים״ שמקום חתימת העדים מקיים כל הכתב כנגדו מבפנים: **ואמר רבי אין זמן בזה.** בתמיה: **ואם איתא.** דבין קשר לקשר חתמי עדים מגואי והרי הן מובלעין בין קשרין כמו הזמן אמאי לא קפיד אלא אזמן, עדים נמי הוה ליה למיבעי ״אמאי אין עדים״: **בין קשר לקשר מאבראי.** ומלאין העדים בין חריצי הקשרין כדפרישית במתני׳: **וניחוש דלמא ייף ובתב מאי דבעי.** בכוף הסטר שבמקושר שהרי חתימי שהרי ברגש הסטר בין הקשרים כוף לא עלה על דעתו שהמון כתוב בכוף הסטר בתוך העופף שהרי הזמן הוא בכלל הכוף וכן [צריך לפרש לאמאי דסלקא דעתיה לרב הונא] דאמר בין קשר לקשר מגואי דלפי סברת רבי אליעזר דרב הונא דגם העדים צריכין לחיות ברגש הסטר שבמקושר בין קשר לקשר שפיר קאמר [הוה ליה למיבעי נמי אמאי אין] עדים שהרי שניהם צריכים להיות ברגש הסטר שבמקושר לפי סברת רבי אליעזר דרב הונא:

הגהות הב״ח

(א) [נעיל כה: ע״ב וע״א]: ב) מכות ה: סנהדרין ע. : ג) [נקמן קכה:]:

מסורת הש״ס

א א פוס״ע מ״מ ס״ מד פסיק ע :
ב ב מיי׳ פכ״ז מהל׳ מלוה ולוה הל׳ מ ושיין כמ״מ סמג עשין לד טוש״ע שם ס״ס :

מהגה

״ואי כיון אנשי״ שאלה בחולצת דל דעאמר: לאמר דאז אוחרין דבראקוטר ירק ב׳ דגמ׳ ובלטוט ג׳ דגמ׳

רבינו גרשום

והו פשוט שכתוב פשוט בספרות חתום זה מקושר. כלומר שצרור וחתום תפור וקשור ה) ביניהם הוה שנים. כדכתיב לא יקום עד אחד באיש מכל חטא שנאמר עד איני יודע שהוא אחד ומה ת״ל אחד ללמדך כל מקום שנאמר עד הרי כאן שנים עד שיפרוט לך הכתוב אחד ה״נ האי והעד שנים הן דגאיל דלא כתב אחד: עדים שלשה. דמדקאמר והעד שנים מכלל דעדים שלשה הן: איפוך אנא. ואומא ג׳ לפשוט וב׳ למקושר. ומשני לא ס״ד דמתוך שנתרבה סן השטוט בקשריו דבקאמרי׳ נתרבה נמי בעדים דלידוי משונה מן הפשוט: ורפרם אמר מהכא. דפשוט ומקושר מן התורה דכתיב ואקח את ספר המקנה וגו׳ ספר זה פשוט כמו סדר: התחום זה מקושר. שקשור והתחום ותחזור ביו ועדיו: גלוי זה פשוט שבמקושר הרי פשוט וגלוי מדקיאמר מצוה מבלל דאיכא בהאי דליתא בהאי: רמי בר יחוקאל אמר מהכא. איכא למשמע דאיכא שני מיני גט: ע״פ שנים עדים או שלשה עדים עיין לקמן. וצריך למקושר ג׳ עדים ולפשוט ב׳. ומסקינן לר׳ חנינא ולרפרם ולרמי בר יחוקאל לגם פשוט ולמקושר להכי הוא דאתא: עצה טובה קם״ל. ירמיה הוא דאוחר להו לישראל כשתקנו שדות צריך לכם לכתוב שטרות ולהתחתם עדים ויהא שמור בידכם לפי כשתלבו בגלות שמא יהרגו הערים או יוליכום בשם למקום רחוק ולא יכצאו הערים לפניך בהם המוכרין. והא נמי דאמר רפרם ואקח את ספר המקנה לאו משום דלהכי אתא אלא מעשה שהיה כך היה ולאו משום דלפינן מיניה כלום. כך אמר המורה ששמע מרבו שכך מצא כתוב שמו ה) כן דכתיב המצוה והעוקים מיכן סמכו חכמים לתיקון כל השטרות מן התורה. והאי דרמי בר יחוקאל דעל פי שנים עדים וגו׳ לאו להכי הוא דאתא אלא להקיש ג׳ עדים לשנים בפלוגתא דר׳ עקיבא ורבנן כל חד וחד כראית ליה כדתנן בפס׳ מכות בפרקא קמא על פי שנים עדים או שלשה

נוסא

בין דגדא חותמים בקושר מאגב

שלמתיה לרמי בר יחאא לרי יחזקאל אמר ר׳ יחזקאל אמר ר׳ אלעזר אמר ר׳ חנינא

בי הי״לאה בדגדין מיקום מחתמה בקושר

״ונחוש״ דלמא ליתא בהאי הטשאה

אמאי לגדין בהם המוכרין. והא נמי דאמר רפרם ואקח את ספר המקנה לאו משום דלהכי אתא אלא מעשה שהיה כך היה ולאו משום דלפינן מיניה כלום. כך אמר המורה ששמע מרבו שכך מצא כתוב שמו ה) כן דכתיב המצוה והעוקים מיכן סמכו חכמים לתיקון כל השטרות מן התורה. והאי דרמי בר יחוקאל דעל פי שנים עדים וגו׳ לאו להכי הוא דאתא אלא להקיש ג׳ עדים לשנים בפלוגתא דר׳ עקיבא ורבנן כל חד וחד כראית ליה כדתנן בפס׳ מכות בפרקא קמא על פי שנים עדים או שלשה

וגו׳ אם מתקיימת העדות בשנים למה פרט לך הכתוב שלשה אלא להקיש ב׳ לג׳ מה ג׳ מזימין את השנים אף שנים מזימין את השלשה הר׳ עקיבא אמר לא בא השלישי להקל עליו אלא להחמיר וכו׳ אלא גם מקושר מרבנן הוא דתקינו הכי והא דקא מפיק ליה מותחום בספר והעד עדים קרא לאו להכי אתא אלא כראמרן לעצה טובה אלא דסבך וראיה בעלמא אשכחו למילתייהו: ומאי פעמא תקינו רבנן גם מקושר. אחרא דרבני הוי דקפדי. דדור כעסנים ומנרגשין נשיהן מחמת כעס ושבר היתה אסורה לחזור לו דכתיב גרושה לא יקחו ולהכי תקינו רבנן מקושר דאדהכי והכי שכתבין אותו כן ומסתיינים דקשרים ומקפלין אותו ותחזרון ועושין כן עד ג׳ פעמים מיהבא דעתייהו וישכך כעסם ויבפלו הגם קודם שיגתן לה: שאר שטרות דליכא למיסר בהן הכי אמאי עבדי להו מקשרין. ומשני שלא תחלוק בין גיטין לשטרות שיהיו שוין בכל מעשיהן דגאיל דמתני׳ ואחר כך היו מקפלין ותעשרין הקשרוין שבהן הזמן והתחימה: ואמר רבי אין זמן בזה. לפי שהיה מקופל ותפור הזמן בתוך הקשרין ולא היה רואהו וקרע רבי את התפירות וחזייה: ואם איתא. דעדים דתעמין בין קשר לקשר ואינן נראין מאי האי דקאמר רבי אין זמן בזה: אין זמן ועדים מיבעי ליה. דהא לא חזי עדים מפי מן הזמן: אלא בין קשר לקשר במקום חלק מאבראי. כי האי גונא שיטה אחת היה כותב ומניח אחת חלק ובכנד אותו חלק מבחוץ היה הותם ראונן בן יעקב וכותב שיטה שלישית ומניח רביעית חלק ובאותו חלק מבחוץ כנגדו חותם שמעון בן עזרם ובחלק של שיטה ששית חותם הצרון בן שאלתיאל ומשום הכי כשהיה מקופל ותפור היה נראה חצרון ומש״ה אמר רבי אין עדים משום דחזי אחר מיניה אלא הוה מפשש בתר אחריני: והואיל דאמרת דעדים בין קשרים חתומים ליתוש דילמא כתב המלוה בסוף כתיבת השטר דבתר הכי דוסיף והלוה אותו עוד ומייף וחתמי סהדי בין הני עדים ומסתברא דעל כל כמה דכתוב בשטר חתימי ומריף שלא כדין. ומשני דכתב ביה שריר וקיים מקמי דחתימי סהדי: ולישוש כו׳ והרי כתיב שריר וקיים אחרינו. ומשני חד שריר כו׳. ולישוש כו׳. ומשני דהאמר ר׳ יוחנן תלויה מקיימת בשירה כגון תיבת או שנים שהשמיט הסופר ותלאה וכתבה בין השיטות במקום שהשמיט ובסוף

ה) מוני ס״ל תפור וקשור ביו ופדיו כל״ל וכ״כ לקמן בד״ה מהוס . ג) כלומר צריך הקון נכלון קקה וס״ע